

The book cover features a minimalist design with three vertical stripes of different colors: black, dark blue, and red. The black stripe on the left contains the title and author's name. The dark blue stripe in the middle contains a large white circle. The red stripe on the right contains a large black circle. The title 'Kertomamme tarina' is written in a serif font, with 'Kertomamme' in white and 'tarina' in red. The author's name 'J. M. L.' is written in white at the bottom left.

Kertomamme tarina

J. M. L.

Kertomamme tarina

J.M.L.

Novelli

© 2026 J.M.L.

- Sipulit palavat.
- Ne karamellisoituvat.
- Ne ovat mustia, Markus.
- Osa niistä.
- Suurin osa.

Markus pienensi lämpöä. Keittiön näytöltä Dana katseli häntä kärsivällisellä ilmeellä, jonka hän oli ennen säästännyt taitamattomille remonttimiehille ja miehille, jotka vakuuttivat pärjäävänsä ilman ajo-ohjeita.

- Voisit tilata ruokaa, Dana sanoi.
- Voisin.
- Voisit vaikka tilata ruokaa ja laittaa sen pannulle. En kertoisi kenellekään.
- Kertoisit aivan varmasti.
- Vain jos joku kysyisi.

Markus kaapi sipulit kulhoon. Ne haisivat kitkeriltä, mutta hän maistoi silti yhtä.

- Ei hassumpaa.
- Olet rohkea mies.
- Sellaisen miehen kanssa menit naimisiin.
- En. Minä menin naimisiin miehen kanssa, joka ylettyi ylimmille hyllyille.

Markus nauroi. Dana oli käyttänyt samaa vitsiä kolmekymmentä vuotta, viimeiset kymmenen ilman kehoa.

- Alkaa olla kulunut vitsi, hän sanoi.
- Niin sinäkin. Yritän olla huomauttelematta.

Markus vei lautasensa pöytään ja istuutui näyttöä vastapäätä. Dana odotti hänen syödessään. Hän oli oppinut olemaan puhumatta ruokailun aikana, ellei

Markus itse aloittanut keskustelua. Siihen oli mennyt lähes kolme vuotta.

- Niin. Se esitys.
- Onko pakko?
- Huomenna sen pitää olla valmis.
- Muistan kyllä.

Markus avasi muistoesityksen. Muistokuvat näkyivät seinälle asennetulla näytöllä: Dana siristelemässä silmiään tuulessa lautan kannella, Dana nukkumassa kirja rinnallaan, Dana nauramassa jollekin kuvan ulkopuolella.

Hän siirsi lauttakuvan lähemmäs alkua.

- Liian ilmeinen valinta?
- Se on hyvä kuva.
- Sinä inhosit sitä kuvaa.
- Inhosin kuvattavana olemista. Eri asia.
- Älä rajaa kaidetta pois, Dana lisäsi, kun Markus sääti kuvaa.

Markus palautti kaiteen näkyviin.

Seuraavana iltana Anna tulisi miehensä kanssa. Mukana olisivat myös Danan sisko ja muutama vanha ystävä. Ei puheita eikä seremonioita. Vain illallinen, valokuvia ja lyhyt esitys, jota Markus oli koonnut jo viikkoja.

Danan sisko oli ehdottanut, että he kokoontuisivat muistelemaan Danaa, jonka kuolemasta tulisi kuluneeksi kymmenen vuotta. Markus oli aluksi vastustellut ajatusta. Nyt hän käytti aivan liikaa aikaa saadakseen kaiken juuri oikein.

- Olisitko pitänyt tästä? hän kysyi.

- Olisin valittanut.
 - Ja sitten?
 - Luultavasti olisin viihtynytkin. Ruoasta riippuen.
- Markus katsoi lautastaan.
- Sitten meillä on ongelma.
 - Melkoinen.

Markus suurensi valokuvaa heidän viimeiseltä yhteiseltä lomaltaan. Dana seisoi kapealla, merelle avautuvalla parvekkeella ja piteli toisella kädellä hatustaan kiinni tuulessa.

He olivat riidelleet sinä aamuna. Markus muisti kävelleensä sen jälkeen yksin lähes kaksi tuntia, ensin raivoissaan Danalle ja vähitellen yhä enemmän itselleen. Hän muisti ostaneensa sanomalehden, jota ei osannut lukea, ja jättäneensä sen penkille.

- Ehkä ei tätä, hän sanoi.
- Miksi?
- Ei se mikään kovin onnistunut loma ollut.
- Oli siinä hyviäkin hetkiä.

Markus katseli valokuvaa. Dana hymyili siinä, mutta hän ei muistanut, mikä oli saanut hänet hymyilemään.

- Emme oikein tulleet toimeen, hän sanoi.
- Ei se koko ajan sellaista ollut.

Dana antoi hänen katsella kuvaa rauhassa.

– Meillä oli vaikeita kuukausia, Markus. Hyvät hetket olivat silti totta.

Markus jätti kuvan paikalleen.

Kolme tekstikohtaa oli vielä merkitty tarkistettaviksi. Niistä yksi koski heidän avioliittonsa viimeistä vuotta.

Dana luki kohdan Markuksen pyytämättä.

- Vähän jäykkää.
- Mikä kohta?
- *Kohtaamistamme vaikeuksista huolimatta.*

Kuulostat siltä kuin kirjoittaisit vakuutusyhtiölle.

- Miten sinä sanoisit sen?
- Sanoisin, että meillä oli huono vuosi.
- Onpa piristävää.
- Mutta totta.

Markus poisti lauseen.

- Entä loppu? hän kysyi.
- Minusta sinun pitäisi säilyttää se kohta, jossa löysimme toisemme uudelleen.

Markus luki sen uudestaan.

Lopulta Dana ja minä löysimme toisemme uudelleen. Vaikeuksistamme huolimatta hän halusi meidän pysyvän yhdessä.

Hän oli kirjoittanut tekstin muutama viikko aiemmin. Silloin se oli tuntunut yksinkertaisimmalta tavalta sanoa jotakin, jonka ymmärtämiseen häneltä oli kulunut vuosia.

- Oletko varma?
- Olen.
- Eikö se ole liian henkilökohtaista?
- Kyse on meidän avioliitostamme.
- Juuri siksi kysyn.

Danan ilme pehmeni.

- Annoin sinulle anteeksi, Markus.

Markus katsoi seinänäytöllä olevaa valokuvaa.

- Olet sanonut sen ennenkin.
- Ja silti kysyt.

- Ammattitauti.
- Olit insinööri, et juristi.
- Insinöörit tarkistavat asiat.
- Tarkista sitten musiikki. En ole vielä

vakuuttunut.

Markus avasi musiikkivalinnat. Dana hylkäsi kaksi ensimmäistä kuuntelematta niitä uudestaan.

Ovikello soi.

- Anna, Dana sanoi.

Markus vilkaisi kelloa. Hänen tyttärensä oli etuajassa.

- Älä mainitse musiikkia, hän sanoi Danalle.

- En lupaa mitään.

Anna seisoi eteisessä litteä kansio kainalossaan ja viinipullo kädessään. Anna halasi Markusta, astui sisään ja vilkaisi keittiön näyttöä.

- Hei, äiti.

- Hei, kulta.

Anna hymyili lyhyesti.

– Toin alkuperäiset, hän sanoi Markukselle. – Ne valokuvat vanhasta asunnosta.

- Hyvä. Voimme skannata ne tänään.

- Oletko syönyt?

- Tavallaan.

Anna vilkaisi sivuun jätettyjä sipuleita.

- Selvä.

Hän laski kansion pöydälle. Hänen katseensa osui lomakuvaan.

- Miksi juuri tuo?

- Ajattelin, että se voisi olla mukava.

- Tiedät, mitä sillä matkalla tapahtui.

– Me riitelimme.

– Isä.

– Mitä?

Anna vilkaisi näyttöä. Dana katseli heitä.

– Auttaako hän sinua kirjoittamaan tätä?

– Tietysti.

– Luulin, että kokoat valokuvia.

– Niin kokoankin. Siihen tulee lyhyt johdanto.

– Saanko nähdä?

Markus epäröi. Hän ei pitänyt siitä, että joku tarkasteli keskeneräistä työtä, varsinkaan Anna, joka oli perinyt äitinsä tavan löytää juuri sen yhden kohdan, jonka Markus toivoi jäävän huomaamatta.

– Ei se ole vielä valmis.

– Ei haittaa.

Markus avasi luonnoksen.

Anna luki hiljaa. Hän palasi alkuun ja pysähtyi sitten ensimmäisen sivun puoliväliin.

– Mistä sinä tuon tiedät?

– Minkä?

Anna osoitti heidän avioliittoaan käsittelevää kappaletta.

Markus luki sen.

– Mitä vikaa siinä on?

– Kuka sanoi sinulle, että hän halusi jäädä?

– Äitisi.

Anna kääntyi näyttöön päin.

– Sanoitko sinä hänelle niin?

Dana piti pienen tauon.

– Kyllä, hän sanoi. – Koska se on totta.

Anna katsoi jälleen Markusta.

– Et voi laittaa sitä esitykseen.

– Miksen?

– Koska et tiedä, onko se totta.

– Olemme puhuneet siitä monta kertaa.

– Sinä ja hän.

– Niin.

Anna puristi huulensa yhteen. Hän katsoi vielä kerran lomakuvaa ja sitten tuomaansa kansiota.

– Isä, äiti suunnitteli jättävänsä sinut.

Markus tuijotti häntä.

– Ei, hän sanoi.

– Kyllä suunnitteli.

Markus kääntyi Danaan päin.

Näytöllä oleva nainen katsoi häntä silmiin.

– Anna, Dana sanoi lempeästi, – ei se niin mennyt.

Anna laskee kätensä kansiolle.

– Sitten sinun pitäisi kuulla, mitä hän sanoi.

– Mitä tarkoitat?

Anna veti tuolin esiin.

– Istu alas, isä.

– Voin ihan hyvin seistä.

– Seiso sitten.

Anna otti laukustaan pienen tabletin ja asetti sen kansion viereen. Markus tunnisti mallin. Hän oli ostanut Annalle vastaavan vuosia sitten, mutta tämä oli uudempi.

– Mitä sinulla on siinä?

– Jotakin, mikä minun olisi pitänyt näyttää sinulle jo aiemmin.

Anna kosketti näyttöä. Siihen ilmestyivät naisen kasvot.

Dana.

Markus katsoi vuoroin tablettia ja keittiön näyttöä. Samat tummat hiukset, jotka ulottuivat hieman leukalinjan alapuolelle. Samat kapeat kasvot ja pieni epäsymmetria suun ympärillä. Annan näytöllä Dana näkyi hieman lähempää, ilman Markuksen suosimaa pehmeää valaistusta.

– Hei, Markus, nainen sanoi.

Ääni oli Danan, mutta tervehdys oli erilainen. Hän kuulosti siltä kuin Markus olisi tullut myöhässä kokoukseen.

Markus katsoi Annaa.

– Sinullakin on sellainen.

– On.

– Kuinka kauan?

– Kahdeksan vuotta.

– Kahdeksan?

– Sen verran kahdeksan vuotta yleensä kestää.

– Anna.

– En uskonut, että haluaisit tietää.

Markus ei voinut suoralta kädeltä väittää vastaan.

Keittiön näytöllä hänen Danansa katseli pienempää näyttöä.

– Hei, hän sanoi.

Annan Dana kääntyi ääntä kohti.

– Ai, hän sanoi. – Toinen minä.

– Näköjään, Markuksen Dana vastasi.

Annan Dana tarkasteli häntä.

– Näytät voivan hyvin.

– Niin sinäkin.

– Kätevää, vai mitä?

Markuksen Dana hymyili.

– Niin kai.

Kumpikaan ei puhunut hetkeen. Markus huomasi odottavansa, että hänen Danansa rauhoittelisi häntä.

Annan Dana kääntyi takaisin häneen päin.

– Olet siis tekemässä muistoesitystä?

– Olen.

– Anna kertoi siitä. Miten se etenee?

– Emme ole ihan samaa mieltä.

– Mistä?

– Sinusta.

– Se on aika laaja aihe.

Hänen suupielensä kohosi hieman. Markus tunsi ilmeen. Dana oli ennen hymyillyt noin aina, kun halusi toisen menevän suoraan asiaan.

– Haluaisin tietää, mitä olet kertonut tyttärelleni, Markus sanoi.

– Aika paljonkin. Meillä on ollut kahdeksan vuotta aikaa.

– Avioliitostani.

– Se ei ollut helppo avioliitto, Markus.

– Tiedän sen.

– Tiedätkö?

Anna liikahti tuolissaan.

– Äiti, älä nyt.

– Hyvä on.

Markus katsoi Annaa.

- Mikset kertonut, että sinulla on hänet?
- Sanoinhan jo. En uskonut, että haluaisit tietää.
- Olisit voinut edes mainita, että puhut hänen

kanssaan.

- Sinäkin puhut hänen kanssaan.
- Se on eri asia.
- Miten niin?

Markuksella ei ollut siihen kunnollista vastausta.

Anna käänsi tablettia hieman itseensä päin.

– Hän on auttanut minua monessa asiassa, joista et tiedä.

- Kuten missä?
- Töissä. Muutossa. Tavallisissa asioissa.
- Olisit voinut puhua minullekin.
- Puhuinkin joskus.

Markus muisteli heidän puheluitaan. Ne olivat olleet lyhyitä ja yleensä etukäteen sovittuja. Hän oli pitänyt heidän välejänsä hyvinä, vaikkeivät he erityisen läheisiä olleetkaan.

– Hän auttoi minua, kun mietin työpaikan vaihtamista, Anna sanoi. – Pelkäsin tekeväni virheen. Hän kysyi, mitä minä oikeasti halusin. Sinä teit minulle vertailutaulukon.

- Se oli hyödyllinen taulukko.
- Se oli erittäin hyvä taulukko.

Annan hymy katosi.

– Mutta se ei ollut sitä, mitä tarvitsin.

Tabletin näytöllä Dana katseli tytärtään.

- Teit oikean päätöksen, hän sanoi.
- Tiedän, äiti.

– Ja teet edelleen liikaa töitä.

– Tiedän senkin.

Markus tunnisti heidän välisensä sävyn. Hän oli kuullut samanlaista puhetta, kun Anna oli seitsemäntoista ja Dana yritti saada hänet nukkumaan ennen koetta.

– Siksikö salasit hänet minulta? Markus kysyi.

Annan Dana vastasi ensin.

– Hänen ei tarvitse tehdä sinulle selkoa jokaisesta keskustelustamme.

– Kysyin tyttäreltäni.

– Ja hän kuuli kysymyksesi.

– Markus, hänen Danansa sanoi.

Markus kääntyi keittiön näyttöön päin.

– Anna hänen puhua loppuun.

Toinen Dana nyökkäsi hieman.

Markus istuutui.

Anna laski kätensä ristikkäin pöydälle. Markus odotti, mutta Anna ei sanonut enempää.

– Hyvä on, hän sanoi. – Kerro sitten viimeisestä vuodesta.

Anna katsoi tablettiaan.

– Äiti, kerro hänelle, mitä kerroit minulle. Siitä, aioitko jäädä.

Pienemmän näytön nainen vakavoitui.

– Olin päättänyt lähteä.

– Milloin?

– Avioliittomme viimeisinä kuukausina.

Markus katsoi häntä.

– Ja olet varma?

– Olen.

Markus kääntyi keittiön näyttöön päin.

– Dana?

Hänen vaimonsa katsoi häntä silmiin.

– Meillä oli ollut vaikea vuosi. Mutta yritimme uudelleen.

– Sanoit, että olit antanut minulle anteeksi.

– Niin olin.

– Ja halusit meidän pysyvän yhdessä.

– Kyllä, Markus.

Annan Dana kääntyi suurempaa näyttöä kohti.

– Minä en ole ymmärtänyt sitä noin.

– Tiedän, että aioimme pysyä yhdessä, Markuksen Dana vastasi.

– Minä olin päättänyt lähteä.

He katselivat toisiaan pöydän yli. Annan näytöllä oleva nainen kallisti hieman päätään, ja Markuksen Dana teki samoin. Markus oli nähnyt Danan tekevän niin satoja kertoja odottaessaan, että joku selittäisi sanomisiaan.

– Onko sinulla jotakin sen tueksi? Markus kysyi Annan Danalta.

– On.

– Muuta kuin se, mitä Anna on kertonut sinulle?

– Isä, Anna sanoi.

– Se on ihan asiallinen kysymys.

– Miksi sinun Danasi olisi oikeassa?

Markus katsoi omaa Danaansa.

– Onko sinulla todisteita?

– On, Markus.

– Miksi te sitten annatte minulle eri vastaukset?

Kumpikaan nainen ei vastannut heti.

Anna kumartui eteenpäin.

– Olitte yhä naimisissa, kun äiti kuoli. Sitä ei kukaan kiistä. Minä puhun siitä, mitä hän aikoi tehdä.

Erottelu ärsytti Markusta, osittain siksi, että se oli aiheellinen.

– Mistä kumpikaan heistä sitten voi tietää?

– Koska äiti puhui siitä.

– Kenelle?

Anna katsoi tablettiaan.

– Äiti, sanoit, että asiasta on tallenteita.

– On.

– Löydätkö ne?

– Totta kai.

Markus kohotti kättään.

– Ennen kuin kuuntelemme mitään, haluan tietää, mistä tallenteet ovat peräisin.

Annan Danan viereen avautui arkistomerkintä. Siinä näkyi päivämäärä elossa olleen Danan viimeisiltä kuukausilta, alkuperäinen äänitiedosto ja lähdetunniste. Tallenteen aitoustodistus oli voimassa.

Markus kumartui lähemmäs.

– Onko siinä oikeasti hänen oma äänensä?

– On, Annan Dana sanoi. – Tallenne on aito.

– Ja siinä hän sanoo päättäneensä lähteä?

– Kyllä.

Markus tarkisti päivämäärän uudestaan.

– Dana, hän sanoi ja kääntyi keittiön näyttöön päin. – Sanoit, että meillä oli todisteita sovinnostamme.

– Niin onkin.

– Etsi ne.

Markuksen Dana avasi toisen arkistomerkinnän.

Toinen tallenne, samalta iltapäivältä. Sillä oli oma lähdetunnisteensa ja voimassa oleva aitoustodistus.

Markus tarkisti tiedot.

– Tämäkin on aito?

– On, hänen Danansa sanoi.

– Ja mitä hän siinä sanoo?

– Että oli antanut sinulle anteeksi. Että halusi jäädä.

Pöydällä oleva Annan tabletti näytti edelleen omaa tallennettaan.

Markus suurensi molemmat arkistomerkinnät. Sama iltapäivä, eri lähdetunnisteet. Molempien mukaan kyse oli Danan alkuperäistallenteista, ja kummankin aitoustiedot olivat kunnossa.

Anna katsoi merkinnästä toiseen.

– Sitten meidän pitää kuunnella molemmat.

Aloitetaan sinun tallenteestasi, Anna sanoi.

Markus katsoi seinänäytöllä näkyviä kahta tallennetta. Hän oli järjestänyt ne vierekkäin niin, että päivämäärät ja lähdetunnisteet näkyivät.

– Odota. Haluan vielä varmistaa jotain.

– Tarkistit jo aitoustodistukset.

– Haluan vain tietää, mitä kuuntelemme.

– Pane se sitten soimaan.

Markus valitsi tallenteen, jonka hänen Danansa oli löytänyt.

Keittiön kaiuttimista kuului lyhyt kahahdus ja sitten lattiaa pitkin siirtyvän tuolin ääni.

Sitten Dana puhui.

– En tiedä, kuinka monta kertaa voimme vielä riidellä samasta asiasta.

Markus nojautui eteenpäin.

Se oli hänen äänensä. Ei keittiön näytöltä kuuluva siloteltu, tuttu ääni, vaan Dana sellaisena kuin Markus hänet muisti viimeisiltä elinvuosilta. Hieman väsynyt. Kärsimätön.

– Kuuntelen, mies sanoi hiljaa.

– Et, Dana sanoi. – Anna minun puhua loppuun.

– Hyvä on. Jatka.

– Tiedän, että meillä on ollut vaikeaa. En väitä muuta. Mutta en halua käyttää loppuelämäni sinun rankaisemiseesi.

Toinen puhuja alkoi vastata.

– En tarkoita sitä. Et taida ymmärtää, mitä yritän sanoa.

Dana huokaisi.

– Olen antanut sinulle anteeksi, Markus. Luulen niin. Ei, olen. En minä muuten enää yrittäisi.

– Ja haluat jäädä? mies kysyi.

– Haluan. Haluan, että pysymme yhdessä. Mutta emme voi vain palata entiseen.

– Tietysti.

– Olen tosissani. Asioiden pitäisi muuttua.

– Ymmärrän.

Tuoli liikahti. Dana selvitti kurkkuaan.

– Hyvä on. Sen minä halusin sanoa.

Tallenne päättyi.

Markus jäi hetkeksi istumaan. Kaiuttimet olivat vaienneet.

Anna ei ollut liikahtanut.

– No? Markus kysyi.

– Soita toinen.

– Kuulit, mitä hän sanoi.

– Kuulin kyllä, isä.

Markus olisi halunnut kysyä, mitä Anna ajatteli anteeksiannosta. Sen sijaan hän avasi Annan tallenteen.

Molemmat tallenteet oli päivätty samalle iltapäivälle, mutta niiden tarkempia istuntotietoja ei ollut vielä tarkistettu.

– Sama päivä, hän sanoi.

– Huomasin.

– Itse asiassa sama iltapäivä.

– Isä.

Markus käynnisti toiston.

Kuului hiljainen napsahdus, sitten Danan ääni.

– Olen yrittänyt keksiä, miten sanoisin tämän kuulostamatta syyttävältä.

Dana vaikenä hetkeksi.

– Se taitaa olla mahdotonta.

Markus tunnisti sitä seuranneen pienen naurahduksen. Dana oli naurahtanut niin hermostuessaan, yleensä itselleen.

– En halua, että luulet, etten ole yrittänyt. Olen minä. Pitkään.

Joku sanoi hiljaa jotakin, mutta Markus ei erottanut sanoja.

– Ei. Ei kyse ole yhdestä riidasta. Kunpa olisikin. Se olisi helpompaa.

Dana veti henkeä.

– Rakastan häntä edelleen. Juuri siksi tämä on niin vaikeaa. Mutta olen päättänyt, että minun täytyy lähteä.

Markus ojensi kätensä pysäyttääkseen tallenteen, mutta veti sen takaisin.

– Olen miettinyt, missä asuisin. Mitä ottaisin mukaan. Miten kertoisin hänelle pahentamatta kaikkea entisestään.

Hänen äänensä kiristyi.

– Ja minä vihaan tätä. Vihaan sitä, että suunnittelen tällaista. Mutta en voi jäädä vain siksi, että lähteminen satuttaisi häntä.

Tuli tauko.

– En halua, että hän muistaa minut ihmisenä, joka lakkasi rakastamasta häntä. Ei niin tapahtunut.

Tallenne jatkui vielä useita sekunteja. Kuului vain vaimeita huoneen ääniä.

Sitten Dana sanoi hyvin hiljaa:

– Siinä taisi olla kaikki.

Tiedosto päättyi.

Anna istui kädet ristissä pöydällä. Hänen tablettinsa näyttö oli himmentynyt toiston aikana. Hän kosketti sen reunaa, ja äidin kasvot ilmestyivät jälleen näkyviin.

Markus tuijotti lähdetietoja.

– Tässä ei ole järkeä.

– Minusta on.

– Anna, ne ovat samalta iltapäivältä.

– Näen kyllä.

– Toisessa hän sanoo minulle haluavansa jäädä.

Toisessa hän suunnittelee lähtöä.

– Hän on voinut muuttaa mielensä.

– Tallenteiden välissä?

– Miksei?

Markus katsoi häntä.

– Se on mahdollista. Mutta emme tiedä, mitä hän päätti niiden jälkeen.

Markus tutki lähdetunnisteita uudelleen. Molempien tallenteiden tiedoissa näkyi sama päivämäärä ja sama iltapäivän istuntojakso.

– Ehkä alkuperäisessä arkistossa on lisätietoja, hän sanoi.

– Sitten ne pitää etsiä.

Markus katsoi häntä yllättyneenä siitä, että tämä oli samaa mieltä.

– Luulin sinun olevan varma, että hän oli päättänyt lähteä.

– Olenkin.

– Vaikka kuulit ensimmäisen tallenteen?

Anna vilkaisi seinänäyttöä.

– Kuulin hänen sanovan, että hän halusi jäädä. Kuulin myös hänen sanovan, että hän oli päättänyt lähteä.

– Ja sinä valitset jälkimmäisen.

– Niin kuin sinä valitset ensimmäisen.

Markus käänsi katseensa pois.

Keittiön näytöllä hänen Danansa puhui.

– Minusta meidän pitäisi kuunnella tarkasti ennen kuin teemme johtopäätöksiä.

– Sitähän me teemme, Markus sanoi.

– Ehkä sinun kannattaisi sitten kuunnella ensimmäinen tallenne vielä kokonaan.

Annan Dana kääntyi häneen päin.

– Luuletko, että hän kuulee jotakin muuta?

– Voi kuulla.

Markuksesta ei ollut miellyttävää, että kumpikin puhui hänestä kolmannessa persoonassa.

– Osaan itse päättää, mitä kuuntelen.

Molemmat naiset vaikenivat.

Anna loi häneen katseen, jonka Markus muisti tyttärensä teinivuosilta.

Hän avasi ensimmäisen tallenteen uudestaan.

Tällä kertaa hän kuunteli katsomatta valokuvia tai lähdetietoja.

Danan ensimmäiset sanat olivat jo tuttuja. Hän seurasi keskustelua siihen asti, kunnes toinen puhuja vastasi.

Hän pysäytti toiston.

– Mene vähän taaksepäin.

Anna kumartui lähemmäs.

– Mitä nyt?

– Kuuntele vain.

Markus palasi keskustelun alkuun ja lisäsi äänenvoimakkuutta.

– En tiedä, kuinka monta kertaa voimme vielä riidellä samasta asiasta.

– Kuuntelen, mies sanoi.

– Et, Dana sanoi. – Anna minun puhua loppuun.

– Hyvä on. Jatka.

Markus pysäytti toiston.

Hän tunsu tuon äänen.

Siinä oli hänen matala äänialansa, pieni karheus lauseen lopussa. Jopa tapa, jolla sanat liittyivät toisiinsa, oli tuttu.

Se kuulosti häneltä.

– Isä? Anna sanoi.

Markus soitti katkelman uudestaan.

– Kuuntelen.

– Et. Anna minun puhua loppuun.

– Hyvä on. Jatka.

Markus pysäytti tallenteen.

Dana oli käskennyt hänen antaa puhua loppuun lukemattomia kertoja. Markus oli tavallisesti vastannut kuuntelevansa kyllä ja haluavansa vain tarkentaa jotakin. Hän muisti riitoja, joissa oli onnistunut keskeyttämään Danan samalla kun kiisti keskeyttävänsä.

Mutta tallenteella puhuva mies oli vain suostunut.

– Tuo kuulostaa sinulta, Anna sanoi.

– Tiedän.

– Voisiko se olla jostakin teidän keskustelustanne?

Markus katsoi tallenteen päivämäärää.

– En muista tätä.

– Siitä on kymmenen vuotta.

– Tiedän kyllä, milloin se oli.

Hän penkoi muistiaan. Hän muisti riidat, niiden jälkeiset pitkät hiljaisuudet ja illat, joina he olivat onnistuneet olemaan sovussa puhumatta mistään tärkeästä.

Hän ei osannut sijoittaa tätä keskustelua niiden joukkoon.

– Soita se vielä kerran, Anna sanoi.

Markus teki niin.

Danan ääni kuului selvästi. Sitten mies vastasi kärsivällisesti ja järkevästi äänellä, jota Markus oli kuullut lähes jokaisena elämänsä päivänä.

Markus pysäytti tallenteen.

– Mikä on? Anna kysyi.
– Minä olisin alkanut väittää vastaan.
– Et sinä voi tietää sitä, Anna sanoi. – Ehkä kerrankin kuuntelit.

– Kiitos vain.
– Olen tosissani.
– Niin minäkin.

Markus katsoi seinänäytöllä näkyvää tallennetta. Anna oli oikeassa. Kymmenen vuotta oli pitkä aika, eikä Markus ollut riidellyt Danan kanssa joka kerta, kun tämä oli yrittänyt puhua hänelle.

– Olen voinut sanoa noin, hän myönsi.
– Mikä siinä sitten vaivaa?

Hän toisti lyhyen keskustelun vielä kerran ja pysäytti sen.

– Tapa, jolla sanon sen.
Anna odotti.
– Opettelin vuosikausia olemaan keskeyttämättä häntä. En ollut siinä kovin hyvä.
– Ihmiset käyttäytyvät joskus eri tavalla.
– Tiedän.

Markus katsoi tallenteen lähdetunnistetta.

– Selvitetään, mistä tämä on peräisin.

Luettelossa oli muitakin tallenteita, myös video, mutta Markus seurasi lähdeviitettä, jonka hänen Danansa oli antanut.

Hän avasi alkuperätiedot. Ensimmäisenä näkyi aitoustodistus, sitten alkuperäisen tiedoston tunniste ja sen lähteen yksilöivät tiedot. Hän oli jo tutkinut nuo kentät kahdesti.

Hän avasi lähdetunnisteen alla olevan linkin istuntoerittelyyn.

Näyttö vaihtui pelkistettyyn, useaan osaan jaettuun asiakirjaan. Markus luki ensimmäistä osaa ja pysähtyi.

– Mitä? Anna kysyi.

– Katso tätä.

Tietojen mukaan tiedosto kuului terapeuttiseen keskustelustuntoon. Lähdemerkinnässä kerrottiin istunnon tarkoitus, tallennusasetukset ja osallistujat.

Markus suurensi viimeisen osan.

Ihmisosallistuja: Dana Kallio.

Sen alla oli toinen merkintä.

Keskustelusimulaatio: Markus Kallio.

Hän luki sen uudestaan.

Anna kumartui lähemmäs ja luki osallistujaluettelon.

– Sinä et siis ollut siinä keskustelussa, Anna sanoi.

– En.

Anna avasi istunnon asetustiedot.

Simulaatio oli määritetty jäljittelemään Markuksen ääntä ja keskustelutapoja niin tarkasti, että Dana saattoi harjoitella sen kanssa puhumista Markukselle.

Anna selasi jäljellä olevia tietoja.

– Tämä on harjoitus, hän sanoi.

Markus nyökkäsi.

Dana oli valmistautunut vaikeaan henkilökohtaiseen keskusteluun.

Anna kääntyi Markuksen puoleen.

– Miksi hänen piti harjoitella sinulle puhumista?

Markus mietti kysymystä. Kerran Dana oli sanonut olevansa tyytymätön siihen, miten he elivät yhdessä. Markus oli pyytänyt esimerkkiä. Dana oli kuvaillut iltaa, jolloin hän oli yrittänyt puhua Markuksen lukiessa pöydän ääressä. Markus oli sanonut laskeneensa kirjan heti, kun Dana pyysi. Dana oli sanonut joutuneensa pyytämään kahdesti. Seuraavan puolen tunnin ajan he olivat riidelleet siitä, oliko Markus jättänyt hänet huomiotta. Markus muisti, miten huolellisesti oli puolustautunut. Siihen, mitä Dana oli alun perin sanonut, he eivät enää palanneet.

– En tiedä, hän sanoi.

Anna katseli häntä hetken ja palasi sitten asiakirjaan.

Keittiön näytöllä hänen Danansa puhui.

– En tiennyt, että se oli harjoitus.

Markus kääntyi häneen päin.

– Sanoit, että olimme sopineet riitamme.

– Niin.

– Sen perusteella, että kuuntelit keskustelua, jossa en ollut mukana.

Dana katsoi avointa istuntoerittelyä.

– Ymmärsin tallenteen osoittavan, että olimme päättäneet pysyä yhdessä.

– No, siinä tallenteessa me emme päättäneet yhtään mitään.

Hänen äänensä oli terävämpi kuin oli ollut tarkoitus.
Dana oli hetken hiljaa.

- Olet oikeassa tallenteen suhteen, hän sanoi.

Markus oli odottanut vastaväitettä. Sen sijaan tutut kasvot pysyivät näytöllä ja odottivat häntä.

Anna ehti puhua ennen kuin hän vastasi.

- Entä se toinen?

Markus avasi toisen tallenteen lähdetunnisteen.

Anna luki osallistujat ääneen.

- Dana Kallio. Keskustelusimulaatio: Anna Kallio.

Kumpikaan ei puhunut.

Markus tarkisti asetukset. Toinen simuloitu osallistuja oli rakennettu esittämään heidän tyttärtään.

Anna nojautui taaksepäin.

- Hän puhui minulle.
- Sinun simulaatiollesi.

Tabletin näytöllä toinen Dana katseli häntä.

Anna avasi alkuperäistallenteen uudelleen. Markus tunnisti ensimmäiset lauseet.

- Olen yrittänyt keksiä, miten sanoisin tämän kuulostamatta syyttävältä.

Tallenteella Dana piti tauon.

- Se taitaa olla mahdotonta.

Anna pysäytti toiston.

- Hän aikoi kertoa minulle.
- Mahdollisesti.
- Hän oli miettinyt, miten sen tekisi.
- Emme tiedä, kertoiko hän sitä sinulle koskaan.

Anna katsoi Markusta.

- Minä tiedän, ettei kertonut.

Markus ei sanonut mitään.

Anna palasi istuntoerittelyyn.

– Hän sanoi päättäneensä jättää sinut.

– Niin.

– Ja hän harjoitteli sitä, miten kertoisi minulle.

– Niin istuntotiedoissa sanotaan.

– Se ei siis ollut vain jotain, mitä hän sanoi vihaisena.

Markus katsoi tytärtään.

– En minä ole väittänyt niin.

– Olit aikeissa.

Markus oli itse asiassa pohtinut, oliko toinen tallenne kuvannut hetkellistä vihaa tai turhautumista. Hän ei ollut keksinyt tapaa ottaa asiaa puheeksi kuulostamatta siltä kuin haluaisi sivuuttaa koko tallenteen.

– Ehkä, hän sanoi.

Anna katsoi keittiön näyttöä.

– Ei sinunkaan tallenteesi ollut oikea.

– Tallenne oli oikea, Markus sanoi.

– Tiedät, mitä tarkoitan.

Hän tiesi.

Anna kosketti tablettiaan.

– Äiti, sanoit minulle, että olit päättänyt lähteä.

– Niin, hänen Danansa vastasi.

– Tämän tallenteen perusteella?

– Se oli yksi niistä lähteistä, jotka tukivat tätä käsitystä.

– Mutta puhuit minun simulaatiolleni.

Näytöllä oleva nainen tutki istuntotietoja.

– Se muuttaa sitä, mitä tallenteesta voidaan päätellä.

– Muuttaako se sitä, mitä ajattelet?

Tuli tauko.

– Uskon edelleen, että aikomukseni oli lähteä.

Anna katsoi Markusta ja sitten taas tablettia.

– Vaikka et tiedä, kertoiko hän siitä koskaan kenellekään?

– En voi selvittää sitä tästä tallenteesta.

Markus kääntyi oman Danansa puoleen.

– Entä sinä?

– Uskon edelleen, että aioimme pysyä yhdessä, hän sanoi. – Mutta tämä tallenne ei osoita, että olisimme sopineet siitä.

Markus katseli häntä useita sekunteja.

Hän kuulosti naiselta, joka oli kymmenen vuoden ajan muistuttanut häntä syömään kunnolla, väitellyt musiikista ja kertonut, että heidän avioliittonsa oli selvinnyt vaikeimmasta vuodestaan.

– En ymmärrä, miten saatoit olla niin varma, hän sanoi.

– Luulin, että minulla oli hyvät perusteet.

Markus olisi halunnut kysyä, mistä muusta Dana saattoi olla väärässä. Sen sijaan hän katsoi lomakuvaa, joka odotti edelleen muistoesityksessä.

Anna sulki istuntoerittelyn.

– Hän tarkoitti sitä, mitä sanoi, Anna sanoi.

– Kummalla kerralla?

– Ehkä molemmilla.

– Hän yritti selvittää jotakin itselleen, Markus sanoi.

Anna nyökkäsi.

– Sen ainakin tiedämme.

Markus muisti lomalla ostamansa sanomalehden, jota ei osannut lukea. Dana oli kysynyt hänen palattuaan, missä hän oli ollut. Markus oli sanonut käyneensä kävelyllä.

Nyt hän mietti, mitä Dana oli saattanut haluta sanoa tuona iltapäivänä ja olisiko hän itse kuunnellut.

Anna veti kansion lähemmäs mutta ei avannut sitä.

– Mitä teemme huomisen kanssa?

Markus katsoi keskeneräistä esitystä. Hän oli aikonut saada sen valmiiksi illalla, käydä kuvat läpi Annan kanssa ja käyttää seuraavan aamun pieniin korjauksiin.

– Emme saa sitä valmiiksi tänään.

– Isä, meille on tulossa vieraita.

– Tiedän. Täytyy keksiä jotain.

– Entä johdanto?

Markus katsoi heidän sovintoaan käsittelevää kappaletta.

– En enää tiedä, mitä siihen kirjoittaisin.

Anna piti kansion vieressään.

– Mitä aiot tehdä?

Markus palasi kahteen lähdetunnisteeseen.

– Olemme kuulleet, mitä hän suunnitteli tekevänsä, hän sanoi. – Haluan tietää, mitä hän todella teki.

– Esimerkiksi?

– Vuokrasopimus. Maksu. Sovittu tapaaminen.

Jotakin, minkä voimme tarkistaa.

Anna katseli häntä.

– Entä jos et löydä mitään?

– Sitten emme löydä.

– En kysynyt sitä.

Markus avasi kotitalouden arkiston.

Siellä oli kahdenkymmenen vuoden laskuja, kirjeenvaihtoa, kiinteistöasiakirjoja ja kuitteja. Hän oli pitänyt arkistoa yllä jo kauan ennen Danan kuolemaa. Sen jälkeen hän oli säilyttänyt kaiken, vaikkei juuri koskaan tarvinnut tietoja.

Anna katseli hänen valitsevan taloustiedot.

- Luuletko, että hän olisi käyttänyt yhteistä tiliänne?
- En tiedä. Tästä voi aloittaa.

Markus avasi viimeisen vuoden tilitapahtumat. Näkyviin tulivat tutut kuukausittaiset menot: sähkö ja muut asumiskulut, ruokaostokset, vakuutukset. Hän suodatti toistuvat maksut pois.

- Entä kuolinpesän asiakirjat? Anna kysyi.
- Ne ovat minulla myös.
- Kävitkö hänen tilinsä läpi, kun hän kuoli?
- Tietysti.
- Kaikki tilit?
- Minä hoidin kuolinpesän, Anna.
- En ihan sitä kysynyt.

Markus katsoi tytärtään ja palasi asiakirjoihin.

Hän oli tarkistanut tilien saldot, velat ja hoitamattomat maksut. Hän ei ollut tutkinut jokaista Danan elinaikanaan tekemää maksua.

Anna siirsi tuolinsa hänen viereensä.

- Kokeile asuntoja.

Markus teki haun arkistoituihin kuitteihin.

Tuloksia tuli useita. Yksi koski hotellivarausta. Toinen oli maksu kiinteistönvälitys- ja vuokrausyhtiölle, jonka nimeä Markus ei tunnistanut.

Hän avasi sen.

Kuitin mukaan kyseessä oli palautettava varausmaksu yhden makuuhuoneen asunnosta. Se oli maksettu heidän yhteiseltä tililtään.

Markus luki yhtiön nimen uudelleen.

– En ole koskaan kuullutkaan tästä firmasta.

Anna kumartui lähemmäs.

– Avaa kuitti.

Koko asiakirjassa näkyivät asunnon osoite, ehdotettu vuokrasuhteen alkamispäivä ja Dana mahdollisena vuokralaisena. Maksu oli hyväksytty. Varaus oli alustava, ja sen vahvistaminen edellytti vuokrasopimuksen tekemistä.

Anna luki sen kahdesti.

– Hän varasi asunnon.

– Hän maksoi siitä, että asunto pidettiin varattuna.

– Sitä varaaminen tarkoittaa.

– Se ei tarkoita, että hän allekirjoitti vuokrasopimuksen.

– Ei.

Markus suurensi maksupäivän ja siirsi sen kahden harjoitusistunnon päivämäärien viereen. Dana oli maksanut varausmaksun muutama päivä molempien istuntojen jälkeen.

He olivat riidelleet silloin usein. Markus muisti, miten kotona oli silti arki jatkunut suurin piirtein normaalisti. Laskut oli maksettu. Jääkaappiin oli ilmestynyt ruokaa. He olivat siivonneet keittiötä vuorotellen.

– Tiesitkö tästä? Anna kysyi.

– En.

– Et edes jälkeenpäin?

Markus pudisti päätään.

Varausmaksu oli vaatimaton. Se oli hukkunut muiden kotitalousmenojen joukkoon. Danan kuoleman jälkeen Markus oli tarkistanut tilien loppusummat mutta ei koskaan avannut tätä kuittia.

Hän luki ehdotetun vuokrasuhteen alkamispäivän uudestaan.

– Hän olisi tarvinnut huonekaluja, Anna sanoi.

– Emme tiedä, miten pitkälle hän ehti.

– Niin pitkälle, että maksoi asunnosta.

Markus ei vastannut heti.

– Ei, hän sanoi lopulta. – Tiedämme, että hän maksoi asunnon varaamisesta. Se on enemmän kuin luulin hänen tehneen.

Anna nojautui taaksepäin. Hän ei näyttänyt tyytyväiseltä.

Markus sulki kuitin ja avasi sen sitten uudelleen.

Asunto oli pieni. Yksi makuuhuone, keittiö ja oleskelutila. Markus yritti kuvitella Danan sinne ja huomasi miettivänsä, mihin tämä olisi laittanut kirjansa.

– Hän olisi vihannut sen kokoa, Markus sanoi.

– Ehkä hän piti siitä.

– Hän valitti meidänkin talossamme säilytystilan puutetta.

– Isä, ehkä hän olisi ollut valmis tulemaan toimeen vähemmällä.

Markus katsoi Annaa.

– Tiedän.

Mutta ei hän ollut tiennyt. Hän oli olettanut, että Dana olisi ollut yhtä haluton luopumaan heidän yhdessä rakentamastaan elämästä, sen tutuista huoneista ja vuosien mittaan kertyneistä tavaroista, kuin hän itse.

Anna kosketti tabletin reunaa.

– Muuttaako tämä käsitystäsi?

– Muuttaa.

Anna odotti.

– En tiennyt, että hän oli edennyt näin pitkälle.

Keittiön näytöllä hänen Danansa pysyi hiljaa.

Markus palasi arkistoon. Hän ei löytänyt yhteisistä kotitalousasiakirjoista allekirjoitettua vuokrasopimusta.

Mikään niissä ei osoittanut, että Dana olisi muuttanut, sopinut muuttofirmasta tai maksanut lisää vuokraa.

Hän kirjoitti muistiin vuokrausyhtiön nimen.

– Voimme selvittää, mitä varaukselle tapahtui, hän sanoi.

Anna nyökkäsi.

Markus seurasi kuitenkin viitenumeroa arkistoituuun päättymismerkintään. Alustava varaus oli rauennut, eikä siitä ollut syntynyt allekirjoitettua vuokrasopimusta kyseisestä asunnosta.

– Kerrotaanko syytä? Anna kysyi.

– Ei.

– Hän ei ottanut asuntoa, Anna sanoi.

– Ei sitä asuntoa.

– Hän on voinut perua varauksen itse.

– Tai syy on voinut olla jokin muu.

Markus katsoi tietoja rinnakkain. Hän tiesi Danan maksaneen asunnon varaamisesta ja sen, ettei varaus ollut pysynyt voimassa. Mikään ei kertonut miksi.

Anna katsoi jälleen tapahtumapäivää.

– Tekikö äiti kanssasi mitään suunnitelmia tämän jälkeen?

– Tietysti. Asuimme edelleen yhdessä.

– Tarkoitan yhteisiä menoja. Sen jälkeen kun hän oli maksanut varausmaksun.

Markus mietti.

– Kävimme ulkona. Meillä oli sovittua ohjelmaa.

– Voimmeko tarkistaa?

Hän avasi heidän vanhan yhteisen kalenterinsa ja siirtyi varausta seuranneisiin viikkoihin.

Siellä se oli. Konserttivaraus, joka oli tehty runsas viikko asuntovarauksen jälkeen.

Markus muisti illan.

Dana oli ostanut liput esitykseen, jonka Markus oli halunnut nähdä jo vuosia. Paikat olivat olleet kalliit. Dana oli valittanut hinnasta ja näyttänyt epäilevältä lähes koko ensimmäisen puoliskon ajan.

Väliajalla hän oli ostanut Markukselle juotavaa ja pyytänyt tätä selittämään, miksi tämä oli pitänyt esityksestä.

Markus oli puhunut niin pitkään, että he olivat melkein myöhästyneet toiselta puoliskolta.

– Mikä tuo on? Anna kysyi.

– Äitisi osti meille konserttiliput.

Anna katsoi varausta.

– Hänhän piti aina elävästä musiikista.

– Ei tällaisesta.
– Viihtyikö hän?
– Lopulta. Hän sanoi, että toinen puolisko oli parempi.

Markus avasi alkuperäisen varausvahvistuksen. Tilauksen mukana oli lyhyt viesti.

*Älkää sijoittako meitä aivan kaiuttimien viereen.
Mieheni esittää, ettei se häiritse häntä.*

Markus hymyili vastoin tahtoaan.

– Mitä? Anna kysyi.

Markus näytti viestin.

Anna luki sen.

– Kuulostaa äidiltä.

– Hän oli oikeassakin. Edessä ääni oli aivan kamala.

– Hän osti nämä varattuaan asunnon.

– Niin.

– Ja te menitte yhdessä.

– Niin.

Markus muisti, miten Dana oli tarttunut hänen käteensä heidän lähtiessään konserttisalista. He olivat kävelleet asemalle puhumatta paljon. Puhuminen ei ollut tuntunut tarpeelliselta.

Hän oli säilyttänyt tuon muiston, koska ilta oli ollut yksi heidän viimeisten kuukausiensa paremmista.

Nyt hän mietti, mitä Dana oli ajatellut heidän kävellessään.

Anna katseli yhä varausvahvistusta.

– Hän välitti sinusta, Anna sanoi.

– Tiedän.

– En ole koskaan sanonut, ettei välittänyt.

Markus katsoi tyttärtään.

– Et niin.

Silti hän oli kuullut Annan sanat sillä tavalla.

Anna sulki kalenterin.

– Hän on voinut suunnitella lähtöä ja silti haluta mennä kanssasi konserttiin.

– Tiedän sen nyt.

Hänen Danansa puhui keittiön näytöltä.

– Muistan sen konsertin.

Markus kääntyi häntä kohti.

– Sanoit, että musiikki oli parempaa kuin odotit.

– Olihan se.

– Muistatko lippujen ostamisen?

– Muistan. Halusin, että pääsisit kuulemaan sen.

Markus katsoi asunnon varauskuittia.

– Entä tämän?

Dana tutki sitä.

– En tunnista tuota maksua.

– Oliko se alkuperäisissä tiedoissasi?

– Ei minulle saatavilla olleessa aineistossa.

Anna katsoi omaa tablettiaan.

– Äiti, entä sinä?

– Tiesin, että hän oli katsellut asuntoja, Annan Dana sanoi.

Markus kohotti katseensa.

– Tiesit?

– Minulla on tietoa hänen suunnitelmistaan asua itsenäisesti.

– Tiesitkö, että hän oli maksanut varausmaksun?

– En. Tiesin, että hän etsi asuntoa. En sitä, että hän oli maksanut.

Anna kumartui eteenpäin.

– Entä konsertti?

– Tiedän, että kävitte yhdessä konsertissa. Minulla ei ole tallennetta lippujen ostamisesta.

Markus katsoi näytöstä toiseen.

Hän oli olettanut kahden rekonstruktion eroavan toisistaan siksi, että ne olivat keskustelleet hänen ja Annan kanssa. Mutta ne näyttivät tietävän myös eri asioita Danan elämästä ajalta ennen kummankaan mallin olemassaoloa.

– Voitteko näyttää, mitä alkuperäisiä tietoja teillä kummallakin on? hän kysyi.

Hänen Danansa nyökkäsi.

– Voin, Markus.

Anna siirsi tablettinsa keittiön näytön viereen.

– Verrataan niitä.

Markus järjesti kaksi arkistoikkunaa vierekkäin.

– Näyttäkää alkuperäiset lähdeaineistoluettelot, hän sanoi. – Ei sitä, mitä olette oppineet myöhemmin.

Hänen Danansa avasi luettelon. Annan Dana teki samoin.

Aineistot oli järjestetty aiheittain. Suurin osa valokuvista näkyi molemmissa luetteloissa.

– Paljon samaa, Anna sanoi.

– Niin voisi odottaakin.

Anna selasi luetteloaan.

– Minulla on aineistoa ajalta ennen kuin te tapasitte.

– Niin minullakin.

– Ei näitä.

Hän osoitti Danan nuoruudenaikaisten kirjeiden ja viestien kokoelmaa. Markus tunnisti muutaman nimen, vaikkei muistanut, milloin Dana oli viimeksi puhunut näistä ihmisistä.

Hän tarkisti oman luettelonsa. Kokoelmaa ei ollut siellä.

– Ehkä nuo tiedot eivät olleet saatavilla, kun minun mallini luotiin.

– Sinulla on ollut omasi kaksi vuotta kauemmin kuin minulla. Mutta katso lähteiden päivämääriä.

Aineistot olivat peräisin ajalta ennen kumpaakin rekonstruktiota.

Markus löysi konserttivarauksen omasta luettelostaan ja asuntoja koskevat tiedustelut Annan luettelosta.

Hän tarkasteli molempia. Hän oli olettanut, että kumpikin rekonstruktio oli rakennettu luontihetkellä saatavilla olevasta aineistosta, jota oli myöhemmin täydennetty keskusteluilla.

– Voitteko näyttää alkuperäiset aineistonvalintapäivät?

Molemmat mallit näyttivät lähde-erittelynsä.

Päivämäärät olivat samat.

Markus tarkisti uudelleen.

– Ne on valmisteltu yhdessä.

Anna kumartui eteenpäin.

– Miksi ne sitten ovat erilaiset?

– Ehkä siksi, että ne on tarkoitettu eri käyttäjille.

Järjestelmä voisi valita aineiston suhteen perusteella.

– Voimmeko selvittää sen?

Markus avasi ensimmäisen erittelyn lisätiedot. Niissä lueteltiin mukaan otetut kokoelmat, niiden sallitut käyttötarkoitukset ja valinnan hyväksynyt henkilö.

Hän lopetti selaamisen.

– Anna.

– Mitä?

– Katso.

Hyväksyntäkentässä oli Danan nimi ja varmennettu valtuutusmerkintä.

Anna avasi omansa.

– Minullakin.

Markus vertasi tunnisteita. Kaksi erillistä valintaa, jotka Dana oli itse hyväksynyt. Hän tarkisti hyväksymispäivät. Molemmat olivat konsertin jälkeen.

– Hän valitsi ne, Anna sanoi.

– Siltä näyttää.

– Eikä järjestelmä?

– Järjestelmä on voinut järjestää aineiston. Mutta nämä ovat hänen hyväksyntänsä.

Markus avasi valintaohjeet.

Tiedoissa nimettiin kaksi vastaanottajaa.

Markus Kallio: puoliso.

Anna Kallio: tytär.

Kummankin nimen alla oli hyväksytty aineistoryhmät ja niistä pois rajatut osat. Osa kokoelmista oli yhteisiä. Toiset sisältyivät vain toiselle vastaanottajalle valittuun aineistoon.

Markuksen luettelo painottui heidän avioliittoonsa, kodin arkeen, yhteisiin matkoihin ja puolisoiden väliseen kirjeenvaihtoon.

Annan luettelo sisälsi äidin ja tyttären välisiä keskusteluja, Danan nuoruusvuosia, ystävyssuhteita, kiinnostuksenkohteita ja mahdollisia muutoksia hänen henkilökohtaisissa oloissaan.

Asuntoja koskevat tiedustelut olivat viimeisessä ryhmässä.

– Hän antoi nuo sinulle, Markus sanoi.

Anna luki vielä.

– Niin.

– Eikä minulle.

– Sinulla on asioita, joita minulla ei ole.

– Kuten mitä?

Anna katsoi Markuksen luetteloa.

– Suurin osa avioliitostanne, ilmeisesti.

Markus aikoi vastustaa, mutta pysähtyi. Hänen arkistossaan oli hänen ja Danan yksityisiä keskusteluja sekä heidän yhteisen elämänsä yksityiskohtia, joista Annan ei ollut koskaan tarvinnut tietää.

Hän palasi ohjeisiin.

Yhdessä kohdassa hypoteettiset keskustelut ja harjoitukset erotettiin todellisten tapahtumien tallenteista.

– Katso tätä.

Anna luki merkinnän.

– Ne oli siis merkitty oikein.

– Alkuperäisissä tiedoissa kyllä.

Kummankaan vastaanottajan valintaohjeissa ei käsketty mallia esittämään harjoitusta keskusteluna, joka oli käyty oikean perheenjäsenen kanssa.

Markus kääntyi keittiön näyttöön päin.

– Ja sinä sanoit, että olimme tehneet sovinnon.

– Sanoin.

– Miten?

Hänen Danansa katsoi häntä.

– Luulin, että olimme, Markus.

Markus odotti jatkoa, mutta Dana vaiken.

Anna kääntyi tablettinsa puoleen.

– Ja sinä sanoit, että hän oli päättänyt lähteä.

– Niin.

– Vaikka hän vain harjoitteli, mitä sanoisi.

– Luulin, että hän oli tehnyt päätöksensä.

Anna katsoi pöytää.

Markus palasi hyväksyntätietoihin.

– Hän ei halunnut minun tietävän kaikkea, mitä hän kertoi sinulle.

Anna katsoi häntä.

– Olisitko sinä halunnut kuulla kaiken?

– Tietysti.

– Aivan kaiken?

Markus ei vastannut.

Anna palasi omaan luetteloonsa. Hän näytti vähemmän tyytyväiseltä nyt, kun ymmärsi, miten se oli koottu.

– On asioita hänen avioliitostaan, joita en koskaan tiennyt, hän sanoi.

– On asioita, joita lasten ei tarvitse tietää vanhemmistaan.

– En ole lapsi.

– Olit hänen tyttärensä.

Anna vilkaisi häntä.

– Se ei lakkaa olemasta totta, kun kasvaa aikuiseksi.
Markus käänsi katseensa pois.

Hän oli puhunut Danan kanssa melkein joka ilta kymmenen vuoden ajan. Hän tiesi, miten Dana piti valokuvansa järjestettyinä, miten tämä huomautteli ruoanlaitosta ja miten tämä huomasi hänen väsymyksensä ennen kuin hän itse myönsi sitä.

Hän oli pitänyt näitä tuttuja yksityiskohtia osoituksena siitä, että rekonstruktio tunsu Danan samalla tavalla kuin hän itse oli tuntenut.

Nyt hän katseli luetteloa asioista, jotka Dana oli päättänyt jättää pois.

- En ole varma, pidätkö tästä, hän sanoi.
- En tiedä, pidätkö minäkään.
- Hän päätti, mitkä osat itsestään me saamme.
- Hän päätti, mitä tietoja näiden mallien käyttöön annettiin.

Markus kääntyi keittiön näyttöön.

- Tiesitkö, että hän teki nämä valinnat?
- Tiesin, mitä hän oli antanut minulle. En tiennyt, mitä hän oli antanut Annalle.

- Häiritseekö se sinua?

Dana katsoi häntä.

- En tiedä. Kunpa voisin kertoa, miksi hän jätti asioita pois.

Vastaus oli tuttu. Jo ennen kuin Markus oli alkanut epäillä Danan kertomusta heidän avioliitostaan, tämä oli pitänyt epämiellyttävänä myöntää, ettei tiennyt jotakin. Joskus hän esitti mahdollisen selityksen ja kysyi sitten, mitä Markus ajatteli.

Markus katsoi Annan tablettia.

– Äiti? Anna sanoi.

– Niin?

– Oliko minun tarkoitus tietää sinusta enemmän kuin isän?

– En sanoisi niin. Hän tietää asioita, joita sinä et tiedä.

Anna nyökkäsi, vaikkei näyttänyt tyytyväiseltä.

Markus palasi kahteen aineistonvalintaerittelyyn.

Hyväksytyt lähdekokoelmat erosivat toisistaan, mutta kummassakaan erittelyssä ei ollut tallennetta Danan lopullisesta päätöksestä avioliittonsa suhteen.

Silti hänen Danansa uskoi edelleen, että avioliitto olisi jatkunut. Annan Dana taas uskoi Danan aikoneen lähteä.

– Yhtä asiaa en ymmärrä, hän sanoi.

Anna katsoi ylös.

– Vain yhtä?

Markus oli vähällä hymyillä.

Hän kääntyi keittiön näyttöön päin.

– Olet sanonut minulle vuosikausia, että hän antoi anteeksi ja halusi jäädä.

– Olen.

– Ja olet edelleen varma?

– Uskon, että sitä hän halusi, Markus.

Markus kääntyi Annan tabletin puoleen.

– Entä sinä?

– Uskon, että hän aikoi lähteä.

Anna avasi mallinsa alkuperäisen lähde-erittelyn sen nykyisen avioliittokäsityksen viereen.

Markus teki saman omalleen.

– Mistä tuo varmuus sitten tuli? hän kysyi.

Anna katseli kahta seinänäytöllä näkyvää kertomusta.

– Ehkä ne eivät olleet aina noin varmoja.

Markus kääntyi häneen päin.

– Mitä tarkoitat?

– Ne ovat puhuneet meidän kanssamme vuosia.

Voimmeko katsoa, mitä ne sanoivat ennen?

Markus katsoi omaa Danaansa.

– Onko sinulla tietoja aiemmista keskusteluistamme?

– Joistakin. Vanhimista on säilynyt vain muistiyhteenvedoja. Voit käydä niitä läpi.

Anna tarkisti tablettinsa.

– Minullakin.

Markus avasi oman Danansa keskusteluhistorian.

Siellä oli päivämäärillä varustettuja yhteenvedoja, jotka oli järjestetty ajanjaksoittain. Vanhimmat olivat lyhyitä. Uudempia oli muokattu useita kertoja, ja aiempia versioita pystyi vertailemaan.

– Eivätkö nämä ole keskustelujen litterointeja? Anna kysyi.

– Eivät, Markus sanoi. – Nämä ovat asioita, jotka järjestelmä on säilyttänyt keskusteluistamme.

– Riittääkö se?

– Katsotaan.

Hän valitsi vanhimman säilyneen yhteenvedon, joka koski hänen avioliittonsa viimeistä vuotta.

Dana ilmaisi anteeksiantonsa ja halunsa jatkaa avioliittoa tallennetussa keskusteluharjoituksessa. Vastaavaa keskustelua Markuksen kanssa ei ole dokumentoitu. Danan lopulliset aiomukset ovat epävarmat.

Markus luki sen kahdesti.

Hänen Danansa katseli häntä.

- Sinä tiesit, että se oli harjoitus, Markus sanoi.
- Minun on täytynyt tietää. Siinähan se lukee.
- Ja tiesit, ettei se todistanut meidän sopineen.
- Niin siinä sanotaan.

Markus avasi myöhemmän yhteenvedon.

Markus on puhunut Danan anteeksiannosta useita kertoja. Hän uskoo Danan halunneen jatkaa heidän avioliittoaan. Tämä käsitys on Markukselle tärkeä, vaikka alkuperäinen todistusaineisto ei anna varmaa vastausta.

Anna kumartui lähemmäs.

- Tuo kuulostaa järkevältä.
- Niin kuulostaa.

Markus muisteli noita ensimmäisiä vuosia. Hän oli kysellyt Danalta heidän avioliitostaan useammin kuin halusi myöntää. Joskus keskustelut olivat kestäneet tuntikausia. Markus oli ottanut puheeksi jotakin, mitä katui, ja Dana oli kertonut, miten hän sen ymmärsi.

Keskustelut olivat lohduttaneet häntä. Lopulta hän oli lakannut esittämästä samoja kysymyksiä.

Hän avasi toisen merkinnän, useita vuosia myöhemmältä ajalta.

Markuksen ja Dana-simulaation keskusteluissa avioliiton viimeistä vaihetta on alettu pitää sovintona. Danan anteeksianto ja päätöstä jatkaa avioliittoa käsitellään yhä useammin tosiasioina.

Markus lopetti lukemisen.

- Tuo on erilainen.

Anna katsoi aiempaa merkintää.

– Siinä ei enää mainita harjoitusta.

– Ei.

– Ja siinä sanotaan, että teidän keskusteluissanne sitä alettiin pitää sovintona.

Markus tutki muutoshistoriaa. Uudempi yhteenveto oli korvannut useita aiempia yhteenvetoja. Siinä ei enää mainittu, ettei Danan lopullisesta päätöksestä ollut varmuutta.

Vanhemmat yhteenvedot olivat edelleen tarkasteltavissa, mutta Dana käytti tavallisissa keskusteluissaan vain viimeisintä, tiivistettyä versiota. Hän pystyi hakemaan alkuperäistallenteita väitteiden tarkistamiseksi avaamatta niiden istuntoerittelyjä, joissa tallenteet tunnistettiin harjoituksiksi. Hän ei kuitenkaan automaattisesti tarkistanut niitä joka kerta, kun he puhuivat avioliitostaan.

Markus avasi seuraavan tallennetun version.

Markus ja Dana tekivät sovinnon avioliittonsa viimeisessä vaiheessa. Heidän suhteensa on jatkunut persoonallisuusrekonstruktion kautta.

Hän tuijotti ensimmäistä lausetta.

Siinä se oli.

Varhaisemmat merkinnät kuvasivat ensin Markuksen uskomusta, sitten sitä, miten hän ja rekonstruktio olivat alkaneet yhdessä ymmärtää tapahtumia. Tässä sanottiin, että sovinto oli tapahtunut.

– Kuka tuon kirjoitti? Anna kysyi.

– Järjestelmä loi sen tiivistäessään keskusteluhistoriaa.

– Hyväksytkö sen?

– En muista edes nähneeni sitä.

Markus tarkisti merkinnän. Yhteenveto oli säilytetty automaattisesti keskustelujen taustatiedoksi. Sitä ei ollut merkitty väitteeksi, joka olisi tarkistettu Danan alkuperäisaineistosta.

Hän avasi uusimman version.

Markus ja Dana selvittivät avioliittonsa vaikeudet ennen Danan kuolemaa. Dana antoi Markukselle anteeksi ja päätti säilyttää avioliittonsa.

Markus luki lauseen ääneen.

Hänen Danansa katsoi häntä.

– Olen sanonut niin vuosikausia.

– Niin.

– Luulin sen olevan totta.

– Tiedän.

Markus palasi ensimmäiseen yhteenvetoon. Sen varovainen sanamuoto tuntui nyt oudolta, lähes vieraalta.

Hän muisti illan vuosien takaa, jolloin oli kysynyt Danalta, oliko tämä kuollut yhä vihaisena hänelle.

Dana oli vastannut, ettei uskonut niin.

Markus oli palannut samaan kysymykseen yhä uudelleen, ilta toisensa jälkeen. Lopulta Dana ei enää sanonut *En usko niin*.

Markus oli ollut siitä kiitollinen.

Anna luki merkintöjä hänen vieressään.

– Et sinä käsenyt häntä muuttamaan tarinaa.

– En.

– Mutta kysyit aina uudestaan.

– Niin.

– Kunnes hän antoi sinulle vastauksen, jonka kanssa pystyit elämään.

Markus kääntyi tytärtään kohti.

– Ei se ihan noin mennyt.

Anna tarkasteli vanhinta yhteenvetoa.

– Ei, hän sanoi. – Ehkä ei.

Markus katsoi takaisin omaan Danaansa.

– Olisit voinut tarkistaa tallenteen.

– Olisin voinut.

– Mikset tarkistanut?

– Emme yleensä puhuneet tallenteista, Markus. Sinä puhuit meistä.

Senkin Markus muisti. Oli ollut iltoja, jolloin elossa olleen Danan ja keittiön näytöllä näkyvän naisen ero oli tuntunut hänestä vähäpätöiseltä.

– Uskotko edelleen, että teimme sovinnon? hän kysyi.

Dana mietti hetken ennen vastaamista.

– Luulin, että teimme. Nyt en tiedä.

Anna käänsi tablettinsa häntä kohti.

– Katso minun tietojani.

Hänen vanhin säilynyt merkintänsä oli lyhyempi.

Dana harkitsi eroamista Markuksesta elämänsä viimeisinä kuukausina. Hän keskusteli mahdollisista itsenäisistä asumisjärjestelyistä ja ilmaisi aikomuksensa lähteä tallennetussa harjoituksessa. Hänen lopullinen päätöksensä on tuntematon.

Anna siirtyi myöhempään versioon.

Anna uskoo Danan valmistautuneen jättämään Markuksen. Hän on keskustellut Dana-simulaation

kanssa syistä, joiden vuoksi Dana saattoi haluta elää itsenäisesti.

– Näin me ennen puhuimme siitä, Anna sanoi.

Markus katsoi häntä.

– Tiesit siis, ettei asia ollut varma?

– Tiesin, ettei hän ollut oikeasti lähtenyt. Mutta äiti puhui siitä, että halusi omaa elämää.

– Sinun versiosi äidistä.

– Niin, isä.

Anna avasi seuraavan yhteenvedon.

Dana oli suunnitellut jättävänsä Markuksen. Anna on keskustellut päätöksen syistä ja vaikeuksista, joita Dana kohtasi sen toteuttamisessa.

Markus osoitti näyttöä.

– Tuossa. Sama juttu.

– Ei aivan.

– Mitä tarkoitat?

Anna vertasi merkintöjä.

– Hän ei vain vastaillut kysymyksiin äidin avioliitosta.

Me puhuimme siitä, millaista elämää hän halusi. Kyselin asioista, joita hän ei koskaan ehtinyt tehdä.

Markus odotti.

– Kun mietin työpaikan vaihtamista, hän sanoi, ettei se, että halusi jotakin muuta, tarkoittanut epäonnistumista siinä, mitä oli jo saavuttanut. Kysyin, oliko hänestä koskaan tuntunut samalta.

– Mitä hän vastasi?

– Hän sanoi, että oli.

Anna katsoi uudempaa yhteenvetoa.

– Kai minä aloin pitää sitä yhtenä syynä siihen, miksi hän halusi lähteä.

– Sanoiko hän sen olevan syy?

– En muista.

Annan Dana puhui tablettilta.

– Puhuimme siitä usein. Yritit päättää, mitä itse halusit, Anna.

– Tiedän.

– Saatoin korostaa vertauskohtaa enemmän kuin olisi pitänyt.

Anna avasi uusimman selostuksen.

Dana päätti jättää Markuksen ja oli alkanut valmistella eroa. Anna uskoo, että päätös johtui äidin halusta elää itsenäisesti.

– Mutta emme tiedä, muuttiko hän myöhemmin mielensä, Markus sanoi.

– Emme niin.

– Eikä kumpikaan teistä tiennyt, mitä harjoitusten jälkeen tapahtui.

Anna ei vastannut.

Hänen Danansa katsoi keittiön näyttöä kohti.

– En erityisesti pidä siitä, että olin tässä väärässä.

Markuksen Dana hymyili hieman.

– En minäkään.

– Suhtaudut siihen paremmin kuin minä.

– Anna minulle aikaa.

Markus oli vähällä nauraa.

Anna kääntyi takaisin tablettinsa puoleen.

– Löydätkö sen kohdan, jossa sanoit ensimmäisen kerran hänen päättäneen varmasti?

– Voin näyttää vanhemmat yhteenvedot. En muista jokaista keskusteluumme.

Anna nyökkäsi.

He vertailivat säilyneitä versioita useita minuutteja. Osa muutoksista oli pieniä. Jostakin väitteestä katosi epävarmuutta ilmaiseva sana. Toistettu oletus muuttui myöhemmissä keskusteluissa taustatiedoksi. Lopulta väite Danan aikomuksista esitettiin varmana tietona, vaikka se oli alun perin ollut vain oletus.

Alkuperäistallenteet eivät olleet muuttuneet. Eivät myöskään niiden istuntotiedot.

Markus katsoi jälleen oman Danansa vanhinta yhteenvetoa.

Dana oli ollut kymmenen vuotta osa hänen iltojaan. Hän oli oppinut, milloin Markus halusi puhua ja milloin olla hiljaa. Hän tiesi taloon tehdyistä korjauksista, kirjoista, jotka Markus oli jättänyt kesken, ja viikoista, joina tämä oli tuskin nukkunut.

Nuo asiat olivat tapahtuneet heidän välillään. Markus ei halunnut mitätöidä niitä.

Hän muisti yhä riidat, paremmat illat ja sen, mitä Dana oli sanonut. Hän ei enää luottanut merkitykseen, jonka oli vähitellen antanut niille.

Anna sulki keskusteluhistoriansa.

– Mitä tästä nyt jää käteen?

Markus katsoi kahta alkuperäistallennetta.

– Nyt tiedämme, mistä niiden varmuus syntyi. Emme vielääkään tiedä, mitä äiti päätti.

Anna vilkaisi tablettinsa lähde-erittelyä.

– Täällä on vielä jotakin.

Hän osoitti pois rajattua aineistoa koskevaa merkintää hyväksytyyn persoonallisuusaineiston alapuolella. Markus oli nähnyt ryhmän aiemmin mutta ei ollut tutkinut sitä tarkemmin.

Yksityinen terapia-arkisto. Rajattu pois kummankin vastaanottajan aineistosta.

Merkinnässä oli arkistotunniste ja käyttöoikeusluokitus. Sisältöä ei näytetty.

Markus luki kuvauksen.

– Kuuluiko se samaan terapiapalveluun?

– Siltä näyttää, Anna sanoi.

Markus yritti avata arkiston tunnisteiden kautta. Näytöllä oli vain käyttöoikeustieto.

Käyttö rajoitettu. Vastaanottajille tarkoitettujen rekonstruktioiden pääsyä ei ole sallittu.

Markus katsoi Annaa.

– Tämä on erillään niistä tallenteista, jotka kuuntelimme.

– Niin.

– Tiedämmekö, mitä siellä on?

Anna pudisti päätään.

Kumpikaan digitaalinen Dana ei puhunut.

Markus luki käyttöoikeusilmoituksen uudelleen.

– Vastaanottajille tarkoitettujen rekonstruktioiden pääsyä ei ole sallittu, hän sanoi. – Se ei välttämättä tarkoita, ettemme me voisi pyytää pääsyä.

Anna kumartui eteenpäin.

– Onko siihen keinoa?

– Otetaan selvää.

Markus avasi arkiston käyttöoikeustiedot ja löysi riippumattoman arviointimenettelyn. Perheenjäsenet saattoivat hakea rajoitettua tietojen luovutusta. Arvioija käsittelee hakemuksen Danan tallennettujen ohjeiden ja yksityisyyden suojan perusteella. Tietojen luovutuksesta ei ollut takeita.

- Eli voimme pyytää, Anna sanoi.
- Voimme hakea lupaa.
- Mitä eroa sillä on?
- Hakemus voidaan hylätä.
- Sen minä ymmärsin.
- Entä kuolinpesä? Anna kysyi.
- Se ei anna minulle pääsyä hänen terapiatietoihinsa.
- Sinä hoidit kaiken muun.
- Niin. Mutta terapia oli hänen oma asiansa.

Anna katsoi ilmoitusta.

- Kertoisivatko ne, aikoiko hän lähteä?
- Meidän pitäisi täsmentää, mitä haluamme tietää.

Markus avasi hakemuksen.

Ensimmäisessä kohdassa kysyttiin hänen suhdettaan vainajaan. Toisessa pyydettiin kuvailemaan, mitä tietoa haettiin ja miksi sen luovuttaminen oli tarpeen.

Hän kirjoitti nimensä.

Anna katseli.

- Aiotko oikeasti tehdä sen?
- Katson tätä lomaketta.
- Kirjoitit jo nimesi.
- Tiedän oman nimeni, Anna.

Anna ei hymyillyt.

Markus lopetti kirjoittamisen.

Keittiö oli viilentynyt. Markuksen lautanen oli edelleen pöydällä, ja sipulit olivat olleet koskemattomina Annan saapumisesta asti. Hän työnsi lautasen syrjään tehdäkseen tilaa tabletille.

– Mitä sinä kysyisit? Anna sanoi.

Markus katseli tyhjää kenttää.

– Oliko hän tehnyt lopullisen päätöksen avioliitosta.

– Ei kovin täsmällistä.

– Riittävän täsmällistä.

– Pitäisikö heidän lukea kaikki, jotta voisivat vastata?

Markus katsoi lomaketta.

– Mahdollisesti.

Anna otti tuomansa viinipullon. Hän pyöritteli sitä käsissään mutta ei avannut sitä.

– Voisit pyytää heitä etsimään mainintaa lähtemisestä.

– Tai jäämisestä.

– Niin.

– Luottaisitko siihen, että he ratkaisevat, mikä lasketaan sellaiseksi?

– Luottaisin riippumattomaan arvioijaan enemmän kuin kumpaankaan meistä.

Markus ei voinut väittää vastaan.

Keittiön näytöllä Dana puhui.

– Markus, sinun ei tarvitse päättää tänä iltana.

Markus kääntyi häneen päin.

– Huomenna tulee vieraita.

– Se ei tarkoita, että sinun olisi pakko tehdä tätä.

– Olet kertonut minulle kymmenen vuotta, että selvitimme riitamme.

– Tiedän.

– Ja nyt saan tietää, että hän maksoi asunnon varaamisesta.

– Olen pahoillani.

Markus katsoi häntä. Dana oli vuosien mittaan pyytänyt anteeksi tavallisia asioita: unohtunutta tapaamista, väärää ajo-ohjeita, huonosti ajoitettua vitsiä. Tätä anteeksipyyntöä oli vaikeampi ymmärtää.

– Et sinä tiennyt, Markus sanoi.

– En.

Markus kääntyi takaisin hakemuksen puoleen.

Anna laski viinin pöydälle.

– Minäkin haluan tietää, hän sanoi.

– Tiedän.

– Ei, en usko, että tiedät.

Markus katsoi häntä.

– Olen vuosia uskonut, että äiti aikoi lähteä. Luulin hänen kertoneen sen minulle, koska hän luotti siihen, että ymmärtäisin.

– Hän ei kertonut sinulle.

– Tiedän sen nyt.

Anna kuljetti sormeaan tabletin reunaa pitkin.

– Mutta puhuin hänen kanssaan siitä kahdeksan vuotta. Asioista, joita luulin hänen halunneen ja joita hän ei koskaan päässyt tekemään. Luulin ymmärtäväni hänestä jotakin, mitä sinä et ymmärtänyt.

Markus odotti.

– Ehkä olin väärässä kaikesta siitä.

– Et välttämättä.

– Haluaisin tietää.

Markus katsoi tyhjää kenttää.

– Niin minäkin.

He kävivät hakemusta läpi jonkin aikaa. He voisivat pyytää rajoitettua arviointia ja saada asiakirjojen kopioiden sijaan tiedon olennaisista havainnoista.

– Emme ainakaan joutuisi lukemaan kaikkea, Anna sanoi.

– Pyytäisimme silti jotakuta muuta lukemaan.

– Sellaista, jonka työtä se on.

– Ei siitä ole kyse.

– Mistä sitten?

Markus epäröi.

– Jos hän ei halunnut antaa tätä aineistoa kummallekaan meistä, miksi meidän pitäisi pyytää jotakuta muuta lukemaan se puolestamme?

– Koska hän on voinut haluta vain pitää sen poissa malleista. Ei se välttämättä ole sama asia.

Markus katsoi häntä.

Anna oli oikeassa. Rajaukset eivät kertoneet, olisiko Dana sallinut erillisen arvioinnin.

– Ehkä hän olisi siis suostunut, Markus sanoi.

– Ehkä.

– Ja ehkä ei.

Anna huokaisi.

– Voisimme käyttää koko loppuillan ehkä-sanat toisteluun.

– Se olisi parannus viime tunteihin.

Anna hymyili vastahakoisesti.

Markus palasi hakemukseen.

Hän halusi lähettää sen. Hän halusi jonkun pätevän, jonkun joka ei ollut koskaan tuntenut Danaa, käyvän

aineiston läpi ja kertovan hänelle, mitä hän ei ollut ymmärtänyt.

Hän kuvitteli saavansa lyhyen raportin. Ehkä siinä olisi lause, johon hän voisi vedota. Jotakin varmempaa kuin keskusteluharjoitus, varausmaksu tai konsertti-ilta.

Mutta hän oli kuullut Danan sanovan haluavansa jäädä ja toisessa saman iltapäivän tallenteessa, että tämän täytyi lähteä. Molemmat olivat kuulostaneet vilpittömiltä.

Hän ei osannut sanoa, mitä jokin uusi lausuma ratkaisisi.

Anna katseli häntä.

- Entä jos he löytävät jotakin? hän kysyi.
- Sitten tietäisimme enemmän.
- Entä jos se on jotakin, mitä äiti ei halunnut meidän tietävän?

Markus katsoi kysymystä, jota oli alkanut kirjoittaa.

Pyydän selvittämään, oliko Dana Kallio tehnyt lopullisen päätöksen avioliittonsa suhteen.

Pyyntö tuntui poikkeuksellisen pieneltä, kun sen täyttäminen saattoi edellyttää, että vieras ihminen kävisi läpi vuosien yksityisiä ajatuksia.

Anna katsoi tabletin näytöllä olevaa äitiään.

– Äiti, haluaisitko, että teemme tämän?

Näytöllä oleva nainen mietti kysymystä.

– En voi vastata hänen puolestaan.

– Tiedän. Ei minun olisi pitänyt kysyä.

– Voit kysyä minulta mitä tahansa, kulta.

Anna laski katseensa.

Markus palasi lomakkeeseen. Siinä oli riittävästi tietoa hakemuksen lähettämiseen. Sen olisi voinut toimittaa sellaisenaan, vaikka arvioija saattaisi pyytää lisätietoja.

Hän katsoi Annaa.

– Minusta meidän ei pitäisi.

Anna ei vastannut heti.

– Koska hän rajasi sen pois?

– Osittain. En tiedä, mitä tekisimme niillä tiedoilla, jotka saisimme.

Anna katsoi hakemusta.

– Minä haluan silti tietää.

– Niin minäkin.

– Ehkä meidän sitten pitäisi hakea.

Markus veti kätensä pois näppäimistöltä.

– En väitä, että olisit väärässä.

Anna mietti asiaa jonkin aikaa. Sitten hän otti tablettinsa ja käänsi sen itseensä päin.

– Olen käyttänyt kahdeksan vuotta siihen, että kyselin häneltä, mitä äiti halusi, hän sanoi. – En taida koskaan kysyneeni, halusiko äiti minun tietävän.

Markus katsoi häntä.

– En minäkään.

Anna luki vielä kerran arkiston poissulkemista koskevan ilmoituksen.

– En halua lähettää sitä, hän sanoi.

– Oletko varma?

– En.

Markus odotti.

– Mutta en halua pyytää ketään käymään hänen yksityisiä tietojaan läpi meidän vuoksemme.

Markus katsoi keskeneräistä hakemusta. Hän oli jo alkanut ajatella raporttia jonakin, jonka saattaisi saada, ja siitä mahdollisuudesta luopuminen oli vaikeampaa kuin hän oli odottanut.

Hän tyhjensi lomakkeen. Hakemus sulkeutui lähettämättömänä.

Anna nojautui taaksepäin.

Kumpikaan ei puhunut hetkeen.

– Huominen on silti tulossa, Anna sanoi.

Markus vilkaisi seinänäytöllä olevia muistovalokuvia.

– Niin.

– Ja johdanto.

– Tiedän.

Anna tarttui jälleen viinipulloon.

– Aiommeko avata tämän vai toinko sen koristeeksi?

Markus nousi etsimään kahta lasia.

Seuraavana aamuna Markus avasi muistoesityksen.

Hän oli nukkunut huonosti. Kaksi viinilasiasia oli edelleen tiskialtaan vieressä, ja Annan kansio oli keittiönpöydällä siinä, mihin tämä oli sen jättänyt.

Esitys alkoi valokuvalla, jossa Dana seisoi heidän ensimmäisen talonsa edessä. Hän nauroi jollekin kuvan ulkopuolella.

Markus siirtyi johdantoon.

Lopulta Dana ja minä löysimme toisemme uudelleen. Vaikeuksistamme huolimatta hän halusi meidän pysyvän yhdessä.

Hän luki sen monta kertaa.

Sitten hän valitsi toisen virkkeen ja muutti sen.

Uskon, että hän halusi meidän pysyvän yhdessä.

Se oli totta, tai oli ollut vielä eiliseen asti. Hän saattoi edelleen sanoa uskovansa niin, vaikkei enää ollut varma.

Hän luki kappaleen uudestaan.

Sitten hän palautti alkuperäisen virkkeen.

Hänen Danansa ilmestyi keittiön näytölle.

– Olet tuijottanut sitä kaksikymmentä minuuttia.

– En aivan.

– Kahdeksantoista sitten.

– Otatko aikaa?

– Näen kellon.

Markus katsoi häneen päin.

– En tiedä, miten tämä pitäisi kirjoittaa.

– Sinun ei tarvitse kirjoittaa sitä niin kuin ennen.

– Tiedän.

Hän katsoi jälleen johdantoa. Hän muisti kirjoittaneensa sen kaksi viikkoa aikaisemmin ja olleensa tyytyväinen löydettyään vihdoin yksinkertaisen tavan kuvata heidän avioliittoaan.

Nyt sanat tuntuivat kuuluvan keskusteluun, jota hän oli käynyt näytöllä olevan naisen kanssa kymmenen vuotta.

Hän sulki kappaleen tallentamatta muutoksia.

Anna saapui myöhään aamupäivällä. Hän toi tablettinsa ja kassillisen ruokatavaroita.

– Nukuitko? hän kysyi.

– Jonkin verran.

– Rohkaisevaa.

Hän laski ostokset työtasolle ja katsoi esitystä.

– Onko edistystä?

– Kirjoitin kaksi virkettä uudestaan ja muutin ne takaisin.

– Kuulostaa tehokkaalta.

Markus näytti hänelle johdannon.

Anna luki sen sanomatta mitään.

– Yritin muuttaa sen muotoon ”Uskon, että hän halusi meidän pysyvän yhdessä”, Markus sanoi.

– Entä sitten?

– Ei sekään minusta sovi muistoesitykseen.

Anna tutki kappaletta.

– Uskoit niin kymmenen vuotta.

– Niin.

– Sekin on osa sitä, mitä sinulle tapahtui.

– On.

– Mutta se ei ole sama asia kuin se, mitä äidille tapahtui.

– Ei.

Markus katsoi seinänäytöllä tekstin vierellä näkyvää valokuvaa.

– Voisin sanoa, että yritimme.

– Yritittekö?

– Minä yritin.

Anna katsoi häntä.

Markus korjasi sanomansa.

– Tiedän, että minä yritin. En voi sanoa, mitä hän aikoi tehdä.

– Hän lähti kanssasi siihen konserttiin.

– Ja maksoi myös asunnon varaamisesta.

– Niin.

Markus oli odottanut olonsa helpottuvan, kun heidän todisteidensa rajat selvisivät. Sen sijaan hän palasi samoihin yksityiskohtiin yhä uudelleen, aivan kuin voisi löytää jotakin aiemmin huomaamatta jäänyttä tutkimalla niitä vielä kerran.

Anna siirsi tuolin hänen viereensä.

– Minun täytyy kertoa sinulle jotakin, hän sanoi.

Markus odotti.

– Kun tulin tänne, luulin sinun kertovan itsellesi tarinaa, koska et pystynyt hyväksymään, että äiti halusi lähteä.

– Tiedän.

– Olin varma, että hän halusi.

– Sinulla oli syysi.

– Minulla oli hyvät syyt uskoa, että hän harkitsi sitä.

– Niin.

– Mutta en tiedä, mitä hän päätti. En tiennyt sitä silloinkaan, kun tulin tänne.

Anna katseli seinänäytöllä olevaa valokuvaa.

– Minusta hän olisi voinut lähteä, hän sanoi.

– Niin minustakin.

Anna katsoi häntä.

Markus ei ollut aikonut sanoa sitä aivan niin suoraan.

– Mutta hän olisi voinut myös jäädä.

Anna nyökkäsi.

Kumpikaan ei sanonut hetkeen mitään.

Sitten Anna osoitti johdantoa.

– Mitä aiot tehdä tuolle?

Markus valitsi kappaleen uudestaan.

Hän voisi korvata sen kuvauksella hyvistä vuosista.
Hän voisi kirjoittaa lomista, talosta, konserteista ja tavallisista asioista, joista he olivat yhdessä nauttineet.

Mutta hän oli jo alkanut järjestää noita muistoja kertomukseksi, jolla oli loppu, johon hän halusi uskoa.

Hän poisti johdannon.

Valokuvat jäivät.

Anna katseli häntä.

– Oletko varma?

– En.

Markus valitsi jäljellä olevan tekstin. Siinä oli valokuvien ympärille järjestettyjä lyhyitä selostuksia heidän yhteisestä elämästään. Useimmat olivat harmittomia, mutta muutamat johtivat samaan päätelmään kuin johdanto.

Hän sulki esityksen.

– En aio näyttää sitä.

– Kuvissahan ei ole mitään vikaa.

– Tiedän. Mutta koko esitys on rakennettu sen varaan, mitä luulin viimeisen vuotemme tarkoittaneen.

– Voimme sitten näyttää pelkät kuvat.

Markus mietti ehdotusta.

– Ilman esitystä?

– Kyllä ihmiset tietävät, kuka äiti oli.

– Joitakuita voi olla hyvä muistuttaa.

Anna loi häneen katseen.

– Ei millään virallisella johdannolla.

Markus hymyili hieman.

He kävivät valokuvat läpi yhdessä. Lomakuva sai jäädä.
Samoin kuvat Danasta Annan kanssa, perhejuhlissa ja

puutarhassa, jota Dana ei koskaan onnistunut pitämään siistinä.

Markus pysähtyi kuvaan, jossa Dana seisoi huonosti tuettujen kasvien rivin vieressä.

– Hän kieltäytyi käyttämästä kunnollisia tukikeppejä, Markus sanoi.

– Hänestä ne olivat rumia.

– Kasvit kaatuivat joka kesä.

– Hän piti niistä enemmän niin.

He säilyttivät kuvan.

Anna herätti tablettinsa ja asetti sen valokuvien viereen. Hänen Danansa ilmestyi näytölle.

– Haluatko auttaa valitsemaan? Anna kysyi.

– Voin kertoa, mistä kuvista pidän.

– Sitä tarkoitin.

Anna avasi kansion ja otti esiin useita vanhempia kuvia. Markus tunnisti suurimman osan. Muutamassa Dana näkyi ajalta ennen heidän tapaamistaan, paikoissa, joista tämä oli kertonut mutta joissa Markus ei ollut koskaan käynyt.

Hän kysyi Annalta yhdestä kuvasta.

– Hän kertoi minulle, että se oli otettu ystävien kanssa tehdyllä matkalla, Anna sanoi. – En tiedä paljon muuta.

– Ei haittaa.

He ottivat mukaan myös kuvia Danan matkoilta ja ystävien kanssa vietetyistä hetkistä, vaikka eivät tunnistanee kaikkia kuvissa näkyviä ihmisiä tai paikkoja. He valitsivat kuvista pienen kokoelman, jonka voisi asettaa esille ilman selittäviä kuvatekstejä.

Markus kirjoitti viestin odotetuille vieraille.

Kokoonnumme muistelemaan Danaa sovitusti. Olen päättänyt jättää valmistelemani esityksen pitämättä. Laitamme valokuvat esille, ja olisi mukavaa, jos joku haluaisi kertoa muiston hänestä. Mitään virallista ohjelmaa ei ole.

Hän näytti viestin Annalle ennen lähettämistä.

- Hyvä, Anna sanoi.
- Liian töksähtävä?
- Isä.

Markus lähetti viestin.

Muutaman minuutin kuluttua yksi vieraista vastasi ymmärtävänsä ja tulevansa paikalle.

Markus luki viestin ja siirsi sen syrjään.

Hänen Danansa oli ollut hiljaa heidän työskennellessään.

- Sopiiko tämä sinulle? Markus kysyi häneltä.
- Minusta kuvat ovat ihania.
- En tarkoittanut sitä.
- Tiedän.

Dana katsoi häntä.

– Sinun ei tarvitse lakata muistelemasta hyviä hetkiä, Markus.

- Ei ollut tarkoituksaan.
- Hyvä. Olisit sietämätön, jos muistelisit vain riitoja.
- Olin minä joidenkin riitojen aikanakin sietämätön.
- Olit, Dana sanoi. – Totta tosiaan.

Markus hymyili.

Anna järjesteli tabletillaan perheen käyttöön hyväksytyjä tiedostoja. Harjoitusistuntojen luettelo oli edelleen auki heidän selvitystyönsä jäljiltä.

Anna pysähtyi yhden merkinnän kohdalle.

– Tätä emme katsoneet koskaan.

Markus kurkisti hänen puoleensa.

– Mitä?

– Videota. Se oli luettelossa, mutta kumpikaan heistä ei viittanut siihen.

Markus tuli hänen viereensä.

– Haluatko katsoa sen? hän kysyi.

– Haluaisin nähdä hänet, Anna sanoi. – Oikean äidin, tarkoitan.

Markus epäröi. He olivat jo kuulleet Danan harjoittelevan kahta keskenään ristiriitaista mahdollisuutta, eikä hän ollut varma, halusiko kuulla vielä kolmannen.

Hän tutki lähdetunnistetta.

Alkuperäisen videon aitoustodistus oli voimassa. Alkuperätietojen mukaan Dana oli ihmisosallistujana terapeutisessa keskusteluharjoituksessa, jossa toinen osallistuja oli simuloitu Markus Kallio.

Käyttöoikeustiedot vahvistivat, että tallenne oli erikseen hyväksytty perheen katsottavaksi. Se ei kuulunut käyttörajoitettuun terapia-arkistoon, jota he olivat päättäneet olla tutkimatta.

– Se on meidän molempien katsottavissa, Markus sanoi.

Anna nyökkäsi.

Markus katsoi muistotilaisuutta varten odottavia valokuvia.

– Ei tilaisuudessa, hän sanoi.

– Ei. Vain meille.

– Hyvä on.

Anna siirsi tablettinsa lähemmäs. Markus istuutui hänen viereensä.

Keittiön näytöllä hänen Danansa odotti hiljaa.

Anna valitsi alkuperäisen videon.

Markus tarkisti aitoustodistuksen vielä kerran ja käynnisti toiston.

Dana ilmestyi kuvaan istumassa pienen pöydän ääressä.

Kamera oli hieman Danaa ylempänä. Hänen oikean kätensä vieressä oli kuppi teetä, ja hänen takkinsa oli taiteltuna tyhjän tuolin selkänojalla.

Markus tunnisti takin. Dana oli käyttänyt sitä vuosikausia.

Dana siirsi tuoliaan ja katsoi edessään olevaa näyttöä.

– Voimmeko aloittaa alusta?

– Tietysti, simuloitu Markus sanoi.

Dana huokaisi hiljaa ja kärsimättömästi.

– Sinun ei tarvitse olla kaikesta samaa mieltä.

– En ollut samaa mieltä. Sanoin vain, että voimme aloittaa alusta.

– Aivan. Anteeksi.

Dana otti kupin, joi ja laski sen takaisin pöydälle.

Markus katseli hänen käsiään. Danalla oli tapana pidellä kuppia reunasta, vaikka siinä olisi ollut oikein kelvollinen kahva. Markus ei ollut koskaan ymmärtänyt miksi.

Tallenteella Dana käänsi katseensa pois näytöstä.

– Tämä on naurettavaa, hän sanoi.

– Mikä on naurettavaa?

– Harjoitella keskustelua jonkun kanssa, joka ei ole täällä.

– Voimme lopettaa, jos haluat.

– Ei. En tarkoita sitä.

Dana hieroi otsaansa.

– Tiedän, ettet ole hän. Sehän tässä on tarkoitus.

Simuloitu Markus ei sanonut mitään.

Dana istui hetken ja mietti, mitä sanoisi.

Sitten hän suoristautui tuolissaan.

– Hyvä on. Yritän.

– Kuuntelen.

Dana katsoi häntä.

– Sinä sanot aina noin.

– Haluaisitko, etten sanoisi?

– En. Ei siinä mitään.

Dana melkein hymyili.

– Ajattelen koko ajan, että minun olisi jo pitänyt keksiä, miten sanoisin tämän.

– Voit miettiä rauhassa.

– Tiedän.

Dana katsoi käsiään. Hän käänsi kuppia hieman ja työnsi sen sitten kauemmas.

Kun hän puhui jälleen, ääni oli hiljaisempi.

– Sinun pitää tietää eräs asia.

Hän katsoi simuloitua Markusta.

Hetken hän näytti olevan valmis jatkamaan.

Sitten hän pudisti päätään.

– Ei. Minun täytyy sanoa tämä hänelle itselleen.

Dana ojensi kätensä kohti tallennuspainiketta ja päätti istunnon.

Kirjoitusprosessista

Tämä novelli on syntynyt kirjailijan ja tekoälyn yhteistyönä.

Tekoälyä käytettiin tukena tutkimustyössä, tarinan kehittämisessä, luonnostelussa ja tekstin arvioinnissa. Kirjailija ohjasi luovaa työtä, teki sisältöä koskevat päätökset sekä tarkisti ja viimeisteli käsikirjoituksen itse.

Tarina hyödyntää neurotieteen ja filosofian ajatuksia, mutta siinä kuvatut tulevaisuuden teknologiat ja tapahtumat ovat kuvitteellisia.